

ARHITEKTUURIVÕISTLUS  
MUSTAMÄE MAARJA MAGDALEENA KIRIKU  
HOONETEKOMPLEKSI RAJAMISEKS

# 1 Sissejuhatus

## 1.1 Üldinformatsioon

Tallinna linna Mustamäe linnaosas on aastal 2010 asutatud Eesti Evangeelsesesse Luterlikku Kirikusse kuuluv Maarja Magdaleena kogudus. Koguduse ajutine asukoht on aadressil A.H.Tammsaare tee 135 asuva linnaosa valitsuse keldriruumides. Linnaosa valitsus on asunud toetama kogudusele uute ruumide rajamise ideed, pakkudes kiriku asukohaks samas linnaosas, praeguse aadressiga Kiili tn. 9 asuvat krunti. Nii koguduse enda kui ka linnaosa valitsuse ühiseks ideeks on rajada nimetatud asukohta nii kiriku sakraalhoone, koguduse kontor koos koguduse tegevusruumidega kui ka ruumid lastehoiule ja noorte tugikeskusele.

Tallinna Linnavolikogu oma 14. juuni 2012 otsusega nr 100 seadis Tallinna linna omandis olevale kinnistule aadressiga Kiili tn 9 tähtajalise ning tasulise hoonestusõiguse Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku kasuks. Kogu kirikukompleksi edaspidise projekteerimise seisukohast otsustavaks eeltingimuseks on, et kiriku hoonetekompleks tuleb projekteerida alates arhitektuurivõistluse korraldamisest samasse asukohta varem koostatud detailplaneeringuga kehtestatud tingimustel. Nimelt on antud asukohta aastal 2006 koostatud ning 2007. a kehtestatud detailplaneering nimetusega „Mooni tn. 100, 113, A. H. Tammsaare tee 88, 90 ja 94 kruntide vahelise maa-ala detailplaneering“ arhitektuuribüroo KOOT&KOOT poolt. See detailplaneering hõlmab ka käesoleva võistluse aluseks olevat Kiili tn 9 maa-ala. Detailplaneeringus mainitud aadresside ning kõnesoleva krundi aadressi erinevus tuleneb asjaolust, et põhiliselt Kristiine linnosas kulgev Mooni tänava mõtteline pikendus on Mustamäe linnaosa piires ümber nimetatud Kiili tänavaks. Nimetatud detailplaneeringu peamiseks eesmärgiks oli anda ehitusõigus 2-korruselisele ning spordisaali sisaldavale avatud noortekeskusele. Kuna aga Tallinna linna noorsootöö arengukava prioriteet aastateks 2011-2016 nägi ette mobiilse noorsootöö arendamist, mistõttu Kiili tn 9 kinnistu selleteemalist kasutamist ei ole ette näha. Ka linnaplaneerimise amet on olnud seisukohal, et detailplaneeringus fikseeritud konkreetne hoone liik ei oma määravat tähtsust detailplaneeringu realiseerimisel juhul, kui hoone, mis kehtiva detailplaneeringu alusel rajatakse, vastab kasutusotstarbelt mõnele teisele maa sihtotstarbe kohaselt lubatud hoone liigile ehk siis Mustamäe kiriku kompleksile.

Detailplaneeringuga krundile pos 1 kehtestatud tehnilised põhinõuded on:

1. krundi suurus	6642 m <sup>2</sup>
2. maksimaalne ehitusalune pind	1100 m <sup>2</sup>
3. ehitise maksimaalne kõrgus maapinnast	11 m
4. projekteeritava hoone korruselisus	2/-1 korrust
5. projekteeritava hoone suletud brutopind	1700 m <sup>2</sup>
6. hoone tulepüsivusklass	TP2

Eelnev info seab käesoleva arhitektuurivõistluse vägagi konkreetsetesse raamidesse, mis aga oma distsiplineerivatest ääretingimustest hoolimata võiks olla positiivseks erialaseks väljakutseks religioosse sisuga teemaga tegelemisel.

## 1.2 Mustamäe Maarja Magdaleena kiriku kontseptsioon

Kiriku ruumiprogramm ja projekteerimisjuhend lähtub EELK Konsistooriumis kinnitatud Mustamäe kiriku kontseptsioonist – kiriku eesmärk on teenida Jumalat ja inimesi Jeesuse Kristuse eeskujul. Sooviks on ehitada pühakoda, mis vastab tänapäeva ühiskonna vajadustele ning pakuks Mustamäe elanikele võimalust käia kirikus oma kodukoha ligidal.

Planeeritavasse kompleksi on kavandatud kirikusaal, ruumid lastehoiu ja tugikeskuse jaoks, erinevad ringiruumid, mida saab kasutada hingehoidlike vestluste ja diakooniatöö tarvis, kiriku köök ja kiriku kantselei koos abiruumidega.

Planeeritava kiriku kontseptsiooni võiks kokku võtta märksõnadega:

- sakraalne
- kaasaegne
- mitmeotstarbeline
- ümbruskonna sotsiaalseid vajadusi arvestav

Kirik hoonena on koguduse liikmete jaoks ennekõike jumalateenistuste, palvuste, evangeeliumi kuulutamise ja sakramentide jagamise koht. See on pühakoda, kus inimene saab kogeda Jumala ligiolu, tema pühadust, täiust ja igavikulisust. Kiriku arhitektuur ja sisekujundus peavad selles osas aitama inimesel leida hingerahu ja tasakaalu, teisalt suutma tõsta välja argipäevasest miljööst.

Traditsiooniliselt viiakse kirikus läbi mitmeid talitusi nagu ristimised, laulatused, matusetalitused jm. Üsna paljude jaoks on loetletud tseremoniaalsed talitused nendeks hetkedeks elus, kus kogetakse erilist pühalikkust ja pidulikkust. Kiriku hoone nii sees- kui ka välispidiselt peaks olema selles suhtes selgesti äratuntav.

Kuna nii palvusteks, jumalateenistusteks kui ka suurteks tseremoniaalseteks kiriklikeks talitusteks võib kokku tulla suur hulk inimesi, seab see hoonele ja eriti kirikusaalile teatud selged nõudmised, nagu lihtsasti ligipääsetav peasissepääs ja piisav liikumisruum altari ümber ning vahekoridorides. Kirik tuleks planeerida lähtuvalt põhimõttest, et see oleks igapäevaselt kõigile avatud. Silmas peetakse seda, et kirikusse on oodatud kõik inimesed vanusest, varalisest ja sotsiaalsest staatusest sõltumata. Eriti peaks aga arvestama asjaoluga, et külastajatele mõeldud ruumid oleksid ligipääsetavad ja kasutatavad ka füüsilise liikumispuudega inimestele.

Samapalju kui kirik on traditsiooniliste talituste läbiviimise koht, on ta tänapäeval ka inimeste igapäevase kooskäimise kohaks, kus erineval moel jagatakse üksteisega maise elu rõõme ja muresid. Selleks otstarbeks on kirikus ruumid erinevate ringide, kooritundide, pühapäevakooli ja diakooniatöö tarvis. Eraldi suurema osa hõivavad enda alla lastehoiu ruumid ja noorte tugikeskuse ruumid. Lastehoiu all mõeldakse peaaesjalikult koolieelikutest lastele mõeldud päevast lastehoidu võimaldavaid ruume. Noorte tugikeskusesse kuuluvad ruumid kooliealiste laste päevaseks tegevuseks kui ka probleemsetest peredest noorte ööpäevaringseks eluks vajalikud toad.

Hoonesse on ette nähtud kirikuköök koos söögisaaliga ühelt poolt kirikus igapäevaselt toimivate tegevustega seotud inimeste toitlustamiseks, teisalt muude pidulike sündmuste, nagu näiteks sünnipäeva- või laulatusekülaliste toitlustamiseks. Vähemalt kord nädalas on kirikukööki plaanis kasutada supiköögina elus halvemini toimetulevate inimeste tarvis.

Kogu kirikukompleksi administreerimisega tegelevaks osaks on kiriku kontor ehk kantselei. Kantseleisse tulevad inimesed ametlikes asjus – liikmeannetust tasuma, kiriklike talitustega seotud küsimustega ning kiriku vaimulike ja töötajate vastuvõtule. Kirikusse on planeeritud ka väike pood, kus müüakse vaimulikku kirjandust ja kristliku sisuga esemeid.

Kõik planeeritavad tegevused kirikus vajavad normidega ette nähtud abiruumide kõrval (vestibüül, garderoobid, tualetid ja tehnilised ruumid) ka piisaval hulgal erinevatel korrustel asuvaid eriotstarbelisi laorume.

### **1.3 Arhitektuuri ja planeerimist puudutav taustateave**

#### **1.3.1 Arhitektuur**

Arhitektuurivõistlusi uue kiriku rajamiseks on Eestis harva korraldatud, kirikuid koos põhimõtteliselt avatud sotsiaalruumidega seni üldse mitte. Samas ei ole muu maailma jaoks tegemist millegi erakordsega. Meieni ulatub enam infot Skandinaavias korraldatud selletemaatilistest konkurssidest, kus enamikel juhtudest on tellimused sisaldanud kirikuid koos sotsiaalsete funktsioonidega. Euroopa, ja miks mitte ka muu maailma arhitekte kui alalisi töövõtjaid ilmselt paeluvad tõsisema filosoofilise alatooniga väljakutsed nende endi isiklikest veendumustest või nende puudumisest hoolimata. Nii kaugemast ajaloost kui ka viimastelt sajanditelt on kirikuarhitektuur olnud arhitektuuriajaloo integraalne osa ning realiseeritud kirikud on moodustanud väljapaistvate arhitektide loomingu paremiku. Kui rääkida suurtest maailmausunditest, siis nii katoliiklus kui ka protestantlus ei ole loonud kanoonilisi piiranguid, mis oleks takistanud arhitekti loominguvabadust teema käsitlemisel. Vastupidi, kui oletada, et arhitekti igapäevatöö on seotud pragmaatiliste projektidega, mis piiravad tegija eneseavalduse võimalusi või mis mõnigi kord ainsa võimalusena sunnib nõ varnast võtma ootusepärsed klišeed, on sakraalehitise puhul ootamas suhteliselt puhas leht. Võib öelda, et Mustamäe kirikukompleksi projekteerimist raamistab ja distsiplineerib kehtiv detailplaneering, mis aga ei takista kaasaegsuse ja üleva sümbioosi otsimist.

Remargina olgu siiski öeldud, et ka käesoleval juhul ootab tellija vaevalt lahendusi, mida saaks kirjeldada kui järjekordset moodsat pop-ikooni.

Milline on arhitektide suhtumine kirikute projekteerimisse tänapäeva Euroopas võib lugeda käesoleva arhitektuurivõistluse lisas avaldatud *Financial Times*'i arhitektuurikriitiku ning arhitektuuri- ja disainiajakirja ICON kaastöölise Edwin Heathcote'i artikli tõlkest. Artikkel pealkirjaga „Pühad ruumid“ on avaldatud ICON'i 2012. a juuninumbris.

#### **1.3.2 Planeerimine**

Käesoleva võistluse põhimõttelise planeeringulise ning mahulise raamistuse loob seega mitte samaks otstarbeks koostatud detailplaneering, kuid mille mahulised parameetrid on kohaldatavad kiriku kompleksi rajamiseks. Kuna aga kehtestatud detailplaneeringu ehitusala ning maksimaalne ehitusala pind kattuvad, on ehitusala lisatud detailplaneeringus olnud trapetsikujuline väljalõige suurusega 320 m<sup>2</sup>, et tekitada manööverdamisruumi uue kompleksi kontuuri moodustamisel, näiteks võimaldades kiriku peaukse ette hajumisruumi tekitamist. Võistlustöös ei tohi ehitusala ruutmeetreid detailplaneeringuga etteantust suurendada. MÄRKUS: väljalõige detailplaneeringus on tehtud kunagise talu-eramu viljapuude tõttu, mille säilimise vajadusele dendroloog ei ole osundanud.

Sama teemaga liitub ka küsimus kiriku peasaali orientatsioonist, st altari paiknemisest idas ehk siis kiriku pikitelje ida-lääne suunalisest orientatsioonist. Tellija seisukohast ei oma

pikitelje suunamine täpselt läände-itta või näiteks 30-kraadine nihe üksikult võttes põhimõttelist vahet.

Kuigi arhitektuurivõistluse fookuses on sakraalhoone ning sotsiaalosa ruumide mahuline lahendus ning paigutus krundil, peaks võistlusprojekt hõlmama kogu krundi territooriumi, sh parkimis- ja sissepääsuala, haljastust ning vajadusel väikevorme ja muid rajatisi. Viimaste alla peaks kuuluma ka mänguplats või vaba aja veetmise ala.

Parkimisala on detailplaneeringuga fikseeritud (35 kohta), kuid kaks parkimiskohta peaksid võimaldama ka kahe bussi parkimist. Detailplaneeringu põhijoonis ei ole käsitletud Kiili (joonisel Mooni) tänava ning krundi piiri taguse ala vahelist kergliiklusteed, mis võistlustöö asendiplaanil tuleks näidata.

**DENDROLOOGIA:** Kiriku arhitektuurikompleksi dendroloogiliste andmete aluseks on eelpoolmainitud detailplaneeringuga seoses tehtud dendroloogiline uuring ning ettepanekud (eriti ümberistutuste osas), samas võib võistlusprojektist tulenevalt teha omapoolseid täiendavaid ettepanekuid.

**EHITUSGEOLOOGILISED TINGIMUSED:** Maapind on tasane, abs. kõrgused 10,5 m-11,0 m. Ehitusgeoloogilised tingimused head (alus: olemasolev detailplaneering).

## 2 Kiriku hoonetekompleksi ruumiprogramm

Kogu kiriku hoonetekompleks jaguneb viieks osaks:

- Kirikusaal ja selle abiruumid 470 – 500 m<sup>2</sup>
- Kiriku kontor ja koguduse tegevusruumid 320 – 340 m<sup>2</sup>
- Lastehoid 120 – 140 m<sup>2</sup>
- Noorte tugikeskus 140 – 160 m<sup>2</sup>
- Toitlustuskeskus 130 – 140 m<sup>2</sup>
- Üldised tehnilised abiruumid ca 80 m<sup>2</sup>

### 2.1 Kirikusaal ja selle abiruumid

1. kirikusaal ca 300 m<sup>2</sup>, ca 150 istekohta
2. käärkamber 12-15 m<sup>2</sup>
3. kabel 25-35 m<sup>2</sup>
4. vestibüül
5. garderoob
- 6 tualetid külastajaile
7. ladu 20-30 m<sup>2</sup>

Kirikusaali ja tema abiruumide hulka loetakse ruumid, mis on otseselt seotud kirikus toimuvate jumalateenistuste, palvuste ja tseremooniatega. Tegemist on ruumidega, milleta kirik ei oleks kirik. Kogu kompleksi tähtsaimaks osaks on kirikusaal, mis on jumalateenistuste, palvuste, evangeeliumi kuulutamise ja sakramentide jagamise koht. Koht, kus inimene saab kogeda Jumala ligiolu, tema pühadust, täiust ja igavikulisust. Kirikusaal, asukohaga 1. korrusel, peab omama üht suurt tuulekojaga eraldatavat sissepääsu. Saali idapoolses osas asub altar ning vahetus läheduses lugemispult ehk kantsel. Planeerimisel tuleb

arvestada võimaliku oreli ja kirikukoori asukohaga ning ka sellega, et kirikusaali oleks võimalik kasutada kontserdipaigana. Inimeste paremaks mahutamiseks kirikusaali võib planeerida ka rõdu.

Käärkamber on vaimulike jumalateenistusteks ja talitusteks ettevalmistumise ning riietumise ruum. Käärkambris peaks olema valamü ning läheduses tualettruum. Käärkambri lähedus kirikusaaliga on oluline.

Kabel on iseseisev sakraalruum, milles viiakse läbi väiksema osavõtjate arvuga palvuseid ning mõtisklusi. Kabel ei ole otseses ühenduses kiriku põhiruumiga ning peaks võimaldama kirikus toimuvaga samaaegselt eraldi teenistuse läbiviimist.

Vestibüül ja garderoob asuvad kas esimesel korrusel või esimesel ja keldrikorrusel (õhuruumi võimalus läbi kahe korruse) ning on või ei ole seotud koguduse kantselei ja muude tegevusruumidega.

Ladu on kirikusaalis aktiivselt kasutatavate esemete ja tehniliste seadmete (nt toolid, lauad, helitehnika, muusikariistad jne) hoidmiseks. Sobiva juurdepääsu korral võib asuda ka keldrikorrusel.

Kuna need ruumid on lubatud paigutada nii keldri- kui ka teisele korrusele (rõdu), siis peaks hoones olema invatõstük.

## **2.2 Kiriku kantselei ja koguduse tegevusruumid**

1. kantselei	35-45 m <sup>2</sup>
2. kaks kabinetti	á 12-16 m <sup>2</sup>
3. väike köök	8-12 m <sup>2</sup>
4. ringiruum	30-35 m <sup>2</sup>
5. WC	
6. arhiiv	20-25 m <sup>2</sup>
7. pood	20 m <sup>2</sup>
8. soklikorruse multifunktsionaalne ruum	ca 80 m <sup>2</sup>
9. pesuruum	12 m <sup>2</sup>

Alates p 2.2 on tegemist ruumidega, millele juurdepääs on eraldi välisuksest ning ruumigruppidesse jagunemine toimub eraldi vestibüüli kaudu (vt ka punk 2.1. „vestibüül ja garderoob“). Eeldatava ligipääsu siitkaudu saavad ka kiriku otseste ruumide hulka kuuluvad käärkamber ja kabel.

Kantselei on ruum ametlike toimingute tegemiseks ning peaks asuma 1. korrusel ning peaks omama pääsu vaimulike kabinetidesse.

Ringiruumid võivad asuda nii esimesel kui ka teisel korrusel ning on mõeldud laste pühapäevakooli ning täiskasvanute või laste muusika- ja koorilaulutundide läbiviimise kohaks.

Soklikorruse multifunktsionaalne ruum (h-3,0 m) on suuremate ringiütistuste, koori- ning orkestriproovide koht. Selle ruumi kõrval võiks asuda sama kõrgusmäärgiga põrandaga suurem laoruum. Arhiiviruum on kohaldatud dokumentide arhiveerimiseks ning võiks asuda keldris.

## 2.3 Lastehoid

1. kaks mängutuba	35-45 m <sup>2</sup>
2. ladu	12-16 m <sup>2</sup>
3. kabinet	12-16 m <sup>2</sup>
4. pesuruum	10-12 m <sup>2</sup>
5. WC-d	

Lastehoid on mõeldud 20 lapsele vanuses 2–6 aastat. Lastehoiu ruumide paigutamisel tuleb arvestada liikumispuuetega laste ja vanemate ligipääsu võimalustega.

Laste jaotumine kahele mängutoale tuleneb nende vanuselisest eristamisvajadusest kaheks rühmaks. Laste magamiskohad peaks olema inventaarsed, lauad ja toolid ümbertõstetavad. Arvestada tuleks lastele aiaga eraldatava välisala – mänguplatsi tekitamisega. Vajadusel saab lastehoid oma töös arvestada koguduse ruumide kasutamisega.

## 2.4 Noorte tugikeskus

1. elutuba	40-50 m <sup>2</sup>
2. köök	10-15 m <sup>2</sup>
3. kaks magamistuba	12-16 m <sup>2</sup>
4. magamistuba	16-20 m <sup>2</sup>
5. kasvataja kabinet	12-16 m <sup>2</sup>
6. pesuruum	10-15 m <sup>2</sup>
7. laoruum	10-15 m <sup>2</sup>
8. WC-d	

Noorte tugikeskus oma ruumiplaaniga moodustab eraldiseisva osa. Sisuliselt on tegemist väikese päevakeskusega kooliealistele noortele, millele lisandub ööpäevaringse varjupaiga pakkumise võimalus. See eeldab noorte tugikeskusele ka ööpäevaringset juurdepääsu nii, et ülejäänud kiriku osad võiksid jääda suletuks ja valve alla. Tugikeskuse keskpunktiks on suur elutuba, mis on mõeldud nii õppimiseks kui ka huvialaga tegelemiseks. Elutoaga on seotud väike köök, kus keskuse külalised võivad ise süüa teha. Kasvataja kabinet on mõeldud valvur-pedagoogi töö- ja eluruumiks. Pesuruum jaguneb tüdrukute ja poiste osaks. Ka noorte tugikeskus saab kasutada päevasteks üritusteks koguduse ruume.

## 2.5 Toitlustuskeskus

1. söögisaal ca 50- kohaline	70-80 m <sup>2</sup>
2. köök	20-25 m <sup>2</sup>
3. pesuruum	10-15 m <sup>2</sup>
3. ladu	
4. kabinet	10-15 m <sup>2</sup>
5. WC-d külastajaile	
6. kuur	15-20 m <sup>2</sup>

Köögis valmistatakse toitu lastehoiu ja noorte tugikeskuse lastele. Sama köögi baasil toitlustatakse söögisaalis erinevate ürituste puhul kuni 50 inimest. Üritustena peetakse silmas koguduse liikmete sünnipäevi, kiriklikke laulatusi, koolitusi kiriku ringiruumides, kiriku

külaliste toitlustamist jne. Toitlustuskeskust on kavas perioodiliselt kasutada ka supiköögina elus halvemini toimetulevatele inimestele.

Köögi laoruumi asukoht peab võimaldama eraldi ligipääsu kaubikutele. Läheduses võiks asuda kuur krundi haljastus- ja koristustööde vahendite hoidmiseks.

## **2.6 Kiriku üldised tehnilised abiruumid**

1. soojussõlm
2. ventilatsiooniseadmete ruum
3. keldrikorruse laoruumid kokku ca 50 m<sup>2</sup>

Tehniliste abiruumide hulka kuuluvad ruumid, mis on seotud kompleksi küttesüsteemi ja teiste tehnovõrkude seadmete ja juhtimissüsteemidega. Konkreetse tehnilise ruumi lõplik asukoht sõltub tehnovõrkude sisendite asukohtadest.

## **2.7 Maarja Magdaleena kirik ning säästlik arendamine**

Juba võistlusprojekti raames oodatakse kiriku kompleksi kuuluvate osade energiasäästlikkuse suunas mõtlemist. Siia hulka kuulub kaugkütte soojaülekande efektiivsus, välispiirete soojapidavus ning lisaenergia tootmise võimaluste tekitamine.

Ootused on suunatud ka kvaliteetsete konstruktsiooni- ning viimistlusmaterjalide kasutamisele ning eksploatatsiooni käigus hooldustööde minimeerimisele.

## **2.8 Võistlusele esitatavad materjalid**

1. Asendiplaan M 1:500, asendiplaan peab käsitlema kogu kirikule kuuluvat krunti (6642 m<sup>2</sup>) ning krunti ümbritsevaid tänavaid ning kergliiklusteid. Asendiplaanil näidata kiriku parkimisala, uus Kiili tänavaga paralleelne kergliiklustee ning haljastus. Asendiplaanil näidata ka planeeritud kõrgusmärgid ning majandusliku iseloomuga ligipääs toitlustuskompleksile.
2. Põhiplaanid M 1:100; põhiplaanidele kanda eri tasandite kõrgusmärgid, ruumide grupid, ruumid ning pindalad.
3. Fassaadid ja lõiked M 1:100.
4. Perspektiivjoonised; esitada tuleb vähemalt üks kiriku sisevaade ning kompleksi välisruumi perspektiivjoonis.
5. Makett M 1:200 hoonekompleksist ja lähiümbrusest.



## **3 Kutse arhitektuurivõistlusele**

### **3.1 Võistluse korraldajad**

Võistluse korraldaja on EELK Konsistoorium (Kiriku plats 3, Tallinn, tel: +372 6277350, e-post konsistoorium@eelk.ee) ning kaaskorraldajaiks EELK Mustamäe Maarja Magdaleena kogudus (Tammsaare tee 135, Tallinn, tel: 372 53730718, e-post mustamae@eelk.ee) ning Eesti Arhitektide Liit (Lai 31, Tallinn, tel: +372 6117430, e-post info@arhliit.ee).

### **3.2 Üldandmed võistluse kohta**

3.2.1 Võistlus on vormilt avalik ja üheetapiline.

3.2.2 Võistluse objektiks on Mustamäe Maarja Magdaleena kiriku hoonetekompleksi eskiis (edaspidi Võistlustöö).

3.2.3 Võistluse põhieesmärgiks on parima arhitektuurse eskiisi saamine ning isik(ute) leidmine, kellelt peakorraldaja tellib pärast võistlust võidutöö alusel ehitusprojekti hilisemad staadiumid.

### **3.3 Võistluse ajakava**

3.3.1 Võistlus algab 20.03.2013.

3.3.2 Võistluse kohta küsimuste esitamise viimane päev on 13.06.2013.

3.3.3 Võistlustööde esitamise tähtaeg on 20.06.2013 kell 16.00.

3.3.4 Võistluse võitjad kuulutatakse välja augustis, 2013.

### **3.4 Osavõtjad**

3.4.1 Võistlusest osavõtt on avatud kõigile arhitektidele, kellele on antud volitatud arhitekti kutsequalifikatsioon kutseseaduse mõistes ning arhitektide rühmadele, kus vähemalt ühele arhitektile on antud volitatud arhitekti kvalifikatsioon kutseseaduse mõistes ning kellel on esitada 10 viimase aasta lõikes projekteeritud ning ehitatud avaliku funktsiooniga objekt suletud brutopinnaga >800 m<sup>2</sup>.

3.4.2 Võistlusest ei tohi võtta osa žürii liikmed ja võistlusülesande koostamise või hindamise kaasatud eksperdid.

3.4.3 Võistlusest ei tohi võtta osa ka žürii liikmete ning ekspertide lähikondsed (abikaasad, elukaaslased, otsejoones ülenejad ja alanejad sugulased, õed, vennad); äripartnerid, kes on osanikud või aktsionärid nendega samas projekteerimis- või planeerimisvaldkonnas tegutsevas äriühingus; tööalases alluvussuhetes olevad töökaaslased.

3.4.4 Juriidiline isik ei tohi võistlusest osa võtta juhul, kui tema osanike, aktsionäride või töötajate hulgas leidub punktides 3.4.2 või 3.4.3 nimetatud isikuid.

3.4.5 Võistlusest ei tohi osa võtta võistlustingimuste koostajad. Võistlustingimuste koostajate lähikondsed, äripartnerid ning nendega seotud juriidilised isikud võivad võistlusest osa võtta siis, kui nad pole ise osalenud võistlustingimuste koostamisel ega saanud infot, mis annaks neile eelisseisundi teiste osavõtjate ees.

### **3.5 Žürii**

3.5.1 Žürii on moodustatud võistlustööde hindamiseks ja võitjate väljaselgitamiseks.

3.5.2 Žürii hindab võistlustööde kvaliteeti ning selgitab välja võistluse võitjad. Žürii koosneb esimehest, liikmetest, varuliikmetest, ekspertidest ja sekretärist.

3.5.3 Žürii tööd juhib žürii esimees. Hääleõigus on ainult žürii liikmetel, kaasa arvatud žürii esimehel. Žürii varuliige võtab osa žürii tööst ning tal on hääleõigus asendusliikmena vaid juhul, kui mõni žürii liige ei saa osaleda otsuse langetamisel. Žürii sekretär korraldab žürii tööd, osaleb selles ja vormistab protokollid. Sekretäril ei ole hääleõigust. Žürii ekspert on erialaasjatundja, kelle žürii kaasab oma töösse või kellelt ta palub hinnangut mingis eriküsimuses. Ekspertil ei ole hääleõigust. Žürii võib vajadusel kaasata eksperte lisaks punktis 3.5.5 nimetatud isikutele.

3.5.4 Võistlustööde hindamiseks on moodustatud žürii järgmises koosseisus:

žürii esimees: Jaan Tammsalu, õpetaja, EELK Tallinna praostkonna praost  
žürii liikmed: Helle Kalda, Mustamäe linnaosa vanem  
Mati Maanas, EELK assessor  
Endrik Mänd, Tallinna linna peaarhitekt  
Tiina Klement, EELK Mustamäe Maarja Magdaleena koguduse õpetaja  
Jaan Jõgi, arhitekt, Eesti Arhitektide Liit  
Vilen Künnapu, arhitekt, Eesti Arhitektide Liit  
Jaan Tiidemann, arhitekt, Eesti Arhitektide Liit  
Žürii sekretär: Pille Epner, Eesti Arhitektide Liit

3.5.5 Žürii eksperdid: Veljo Kaasik, võistlustuningimusele vastavuse ekspert  
ehitusmaksumuse ekspert – nimetatakse võistluse ajal.

3.5.6 Osalejate kvalifitseerimiseks on moodustatud kvalifitseerimiskomisjon järgmise koosseisuga: Ingrid Mald-Villand, Eesti Arhitektide Liit.

Urmas Viilma, EELK konsistoorium

### **3.6 Auhinnad**

3.6.1 Võistluse auhinnafondi suurus on kokku 12 750 EUR, mis jaguneb järgnevalt:

Esimene koht	5000.- EUR
Teine koht	4000.- EUR
Kolmas koht	2500.- EUR
1 ostupreemia	1250.- EUR

3.6.2 Auhinnad maksab välja Peakorraldaja kuu aja jooksul peale võistlustulemuste teatavakstegemist nimekaardil märgitud isikute arvelduskontodele vastavalt seal märgitud auhinna protsentuaalsele jaotumisele. Auhinnad maksustatakse vastavalt EV seadusandlusele (füüsilistel isikutel tulumaksuga). Kultuurkapitali poolt välja makstavad auhinnad ei kuulu maksustamisele.

### **3.7 Võistlusele esitatav materjal**

3.7.1 Osavõtja esitab võistlusele kinnise ja väliste eraldusmärkideta pakendi märkega „Arhitektuurivõistlus Mustamäe Maarja Magdaleena kiriku hoonetekompleksi rajamiseks“, mis sisaldab Võistlustööd ning järgmiste märgetega kinniseid ja läbipaistmatuid ümbrikke:

3.7.1.1 „Nimekaart“, mis sisaldab järgmisi andmeid:

- võistlustöö märgusõna;
- võistlusest osavõtja nime (juriidilise isiku ärinimi või füüsilise isiku nimi) ja kontaktandmeid;
- võistlustöö autorite nimesid, allkirju ja kontaktandmeid;
- võistluse auhinna või osalemistasu jagunemist ning pangakonto numbreid nende väljamaksmiseks;
- märget, kellele kuuluvad võistlustöö autorite varalised õigused.

3.7.1.2 „Kvalifitseerimisdokumendid“, mis sisaldab koopiat osaleva arhitekti kutsetunnistusest ja loetelu tema poolt vastutava arhitektina 10 viimase aasta lõikes projekteeritud ning ehitatud avaliku funktsiooniga suletud brutopinnaga >800 m<sup>2</sup> objektidest.

3.7.1.3 „Hinnapakkumine“, mis sisaldab projekteerimistöode hinnapakkumist lisas 4 antud vormil

3.7.2 Esitatava võistlustöö nõutav formaat on järgmine:

- Võistlustööd esitatakse nii digitaalselt kui ka planšettidel.
- Võistlustööd tuleb esitada jäikadel planšettidel formaadis A1 (594x840mm) horisontaalmõõdus 840mm,
- Seletuskiri tuleb esitada kahes eksemplaris formaadis A3 (420x297mm) ja
- Kinnised ümbrikud tuleb esitada A4 formaadis.
- Võistlustööd tuleb esitada ka digitaalsel kujul CD-l või DVD-l formaadis pdf või jpg.

3.7.3 Esitatava võistlustöö nõutav maht on järgmine on kirjeldatud punktis 2.8

3.7.4 Kogu võistlustöö materjal tuleb esitada eesti keeles.

3.7.5 Kõik ümbrikud ning iga Võistlustöö element (joonised, makett, seletuskiri jm) peavad olema varustatud märgusõnaga (embleem või numbrikombinatsioon ei ole lubatud).

### **3.8 Võistlustööde hindamiskriteeriumid**

Preemiad ja ostud määratakse täielikult võistlustingimustele vastanuile ja žürii hinnangul paremaiks osutunud võistlustöödele, mis ei ole vastuolus kehtivale detailplaneeringule (v.a. täiendava ning linnaplaneerimise ameti poolt kooskõlastatud maa-alaj kasutuselevõtt). Esitatud ruumiprogramm võimaldab erinevate ruumide pindalade kõikumisi. Žürii aktsepteerib eri tööde puhul piirmääradesse jäävaid erinevusi ruumide suurustes. Äärmisel juhul võib väheoluline ruum planeeringust ka puududa.

### **3.9 Muud üldtingimused**

3.9.1 Võistlustingimused on kooskõlastanud järgmised asutused:

Eesti Arhitektide Liit  
Tallinna Linnavalitsus.

3.9.2 Võistluse läbiviimisel jälgitakse käesolevaid võistlustingimusi ja Eesti Arhitektide Liidu „Eesti arhitektuurivõistluste juhendit”. Võistlustingimuste ja juhendi vastuolu korral kohaldatakse käesolevaid tingimusi.

3.9.3 Peakorraldajal on õigus muuta võistluse tingimusi võistlustööde esitamise tähtaja esimese poole jooksul, avaldades vastavad muudatused samalaadselt võistluse tingimuste avaldamisega.

## **4 Võistlusprotsess**

### **4.1 Võistlustingimuste väljastamine**

Alates võistluse algusest 20.03.2013 on avatud võistluse koduleht aadressil [www.arhliit.ee](http://www.arhliit.ee), kust saab alla laadida tingimuste täieliku komplekti. Võistlustingimused väljastatakse tasuta.

### **4.2 Küsimuste esitamine ja neile vastamine**

Võistlejatel on õigus saada võistluse korraldajalt täiendavat informatsiooni ja selgitusi võistlustingimuste sisu kohta. Korraldaja vastab küsimustele ja avaldab vastused hiljemalt 5 tööpäeva jooksul. Küsimusi selgituste saamiseks võistluse kohta võib esitada kuni 13.06.13 aadressil [info@arhliit.ee](mailto:info@arhliit.ee) Küsimused ja nende vastused esitatakse eesti keeles. Kõik küsimused ja vastused avaldatakse ka võistluse kodulehel.

### **4.3 Võistlustöö esitamine ja anonüümsuse tagamine**

4.3.1 Võistlustöö tuleb tuua Eesti Arhitektide Liitu, aadressil Lai 31, Tallinn. Võistlustööde esitamise tähtaeg on 20.06.2013 kuni kell 16.00.

Võistlustööd võib saata ka posti või kulleri teel eelmainitud aadressil. Sel juhul peab osavõtja tagama võistlustöö saabumise samaks ajaks samale aadressile.

4.3.2 Võistlustöö pakendi füüsilisel üleandmisel kirjutab vastuvõtja pakendile võistlustöö saabumise järjekorranumbri, kuupäeva ja kellaaja ning annab toojale samade märgetega kviitungi. Posti- või kullerteenuse teel saadetud võistlustööd registreeritakse nende saabumisel analoogselt. Registreerimise kviitung ja postitamise või kullerteenuse kviitung on hiljem aluseks tööde tagastamisel.

4.3.3 Võistlustööde vastuvõtja ei tohi olla žürii liige, varuliige ega ekspert ning peab tagama esitaja või saatja anonüümsuse.

### **4.4 Võistlustööde avamine**

4.4.1 Saabunud Võistlustööde ühtne pakend avatakse kvalifitseerimiskomisjoni esimesel koosolekul.

Avamisel koostatakse ühtse pakendi avamise protokoll, mis fikseerib Võistlustööde koguarvu, saabumise järjekorranumbrile vastava märgusõna ning märgusõnale vastava Võistlustöö pakendi koosseisu.

4.4.2 Kvalifitseerimiskomisjon avab ümbrikud kvalifitseerimisdokumentidega ja kontrollib osaleja vastavust kvalifitseerimisnõuetele.

4.4.3 Võistluselt kõrvaldatakse osavõtja (tema poolt esitatud Võistlustööd ei võeta žürii poolt läbivaatamiseks ja hindamiseks) järgmistel põhjustel:

- Võistlustöö ei ole saabunud tähtajana märgitud kuupäevaks;
- osavõtja on rikkunud anonüümsusnõuet või puudub ümbrik “nimekaart”;

- osavõtja ei vasta kvalifitseerimisnõuetele

Kvalifitseerimiskomisjoni otsus koos kvalifitseerimisdokumentide ümbrike avamise protokolliga kuulub avalikustamisele võistluse kodulehel.

#### **4.5 Žürii töökord**

4.5.1 Võistlustööde hindamisel (žürii istungitel) viibivad vaid žürii esimees, liikmed, varuliikmed, sekretär ja eksperdid.

4.5.2 Žürii on oma otsustes ja arvamustes sõltumatu ning lähtub üksnes võistlusülesande sisust ja võistlustingimustes esitatud kriteeriumidest.

4.5.3 Võistlustöid hindab esmalt ekspert, kes annab žüriile ülevaate tööde vastavusest tingimustele.

4.5.4 Žürii võib esmasel ülevaatusel edasisest hindamisest koheselt kõrvaldada võistlustööd, mis ei vasta ilmselgelt võistlusülesandele. Ülejäänud võistlustöid hindab žürii vastavalt punktis 3.8 nimetatud kriteeriumitele, tuginedes ekspertide seisukohtadele.

4.5.5 Žürii otsustab võistluse tulemused viimasel istungil konsensuslikult. Kui konsensust ei saavutata, hääletatakse (igal žürii liikmel, kaasa arvatud esimehel, on üks hääl). Võitjad loetakse valituks, kui hääletamisele pandud võistlustööde poolt on üle poole žürii liikmetest. Žürii võib kasutada abivahendina mitmesuguseid hindamise meetodeid, kuid need ei asenda lõppotsuse tegemist konsensuse või hääletamise teel. Hääletamine on avalik ning hääletustulemused protokollitakse.

4.5.6 Kui võistlusel hindamisele kuulunud tööde arv on väiksem kui 8, võib žürii auhindu osaliselt ära jätta. Kõik auhinnad jäetakse ära üksnes siis, kui žürii tunnistab võistluse ühtlasi ebaõnnestunuks.

4.5.7 Žürii ei muuda käesoleva võistluse auhindade suurusi, kuid võib erandina ilmselgelt võrdsete võistlustööde korral (v.a. esikoht) auhindadeks määratud summad ümber jagada, andes neile töödele võrdsed auhinnad, millede suurus on jagatavate auhindade aritmeetiline keskmine.

4.5.8 Žürii sekretär koostab viimasel istungil lõpp-protokolli, milles on toodud kõigi võistlustööde üldisloomustus, auhindade jagamise otsus koos põhjendusega, otsus võistluse võitja kohta, edasise tegevuse ettepanekud, žürii liikmete hääled ja eriarvamused. Lõpp-protokoll kuulub avalikustamisele võistluse korraldaja veebilehel.

#### **4.6 Võistlustulemuste avalikustamine**

4.6.1 Hiljemalt 10.08.2013 teatab peakorraldaja auhinnatud võistlustööde märgusõnad võistluse kodulehel.

4.6.2 Võistlus lõpeb auhinnatud võistlustööde märgusõnadele vastavate nimekaartide ümbrikute avamisega ja autorite avalikustamisega žürii avalikul koosolekul. Avaliku koosoleku toimumiskoht ja aeg täpsustatakse võistluse kodulehel koos märgusõnade avaldamise teatega.

4.6.3 Korraldajad organiseerivad võistlustöödest avaliku näituse, mille toimumiskoht ja täpne aeg antakse teada pärast võistluse lõppemist.

#### **4.7 Auhindamata võistlustööde tagastamine, korraldajate vastutus**

4.7.1 Auhinnalise kohata jäänud võistlustööd saab tagasi registreerimise, postitamise või kullerteenuse kviiitungi esitamisel alates 10. jaanuar kuni 31.mai, 2014, aadressil Lai 31, Tallinn. Pärast seda kuupäeva pole korraldajal kohustust auhindamata tööd tagastada.

4.7.2 Võistluse korraldajad ei vastuta võistlustööde säilimise eest. Osalejatel on õigus oma vahenditega võistlustöid kindlustada.

#### **4.8 Auhinnatud võistlustööde kasutamine**

4.8.1 Konkursi korraldaja võtab endale kohustuse korraldada võistlustöödest näitus.

4.8.2 Konkursil osaleja annab koos konkursile esitatud ideekavanditega konkursi korraldajale ja Eesti Arhitektide Liidule õiguse neid kasutada võistlust tutvustavas kontekstis, sh avaldada meedias, näitustel ja internetis.

#### **4.9 Autoriõigus, omandiõigus, varalised õigused**

4.9.1 Auhinnatud võistlustööde omandiõigus läheb üle peakorraldajale pärast auhindade väljamaksmist, varalisi õigusi üle ei anta.

4.9.2 Ideevõistlusele esitatud võistlustööde autoritele kuuluvad vastavalt kehtivale autoriõiguse seadusele ideekavandi isiklikud ja varalised autoriõigused.

4.9.3 Peakorraldaja kohustub järgima autoriõiguse seaduses sätestatud autori isiklike õigusi. Auhinnatud ja kataloogis avaldatud auhindamata võistlustööde kasutamisel on Peakorraldaja kohustatud viitama autorite nimele.

4.9.4 Auhinnata jäänud võistlustööde omandiõigus ja kõikide esitatud võistlustööde autoriõigused jäävad nende autoritele.

4.9.5 Võistlusest osavõtmisega nõustub võistleja oma töö avaliku eksponeerimisega näitustel ja veebis ja võistlust tutvustavates materjalides.

#### **4.10 Võistlusele järgnev tegevus**

4.10.1 Võistlusele järgnevalt astub peakorraldaja võistluse võitjaga läbirääkimistesse eesmärgiga sõlmida peaprojekteerimise leping võidutöö realiseerimiseks.

4.10.2 Juhul kui peakorraldaja võitjaga kokkuleppele ei jõua, siis on tal õigus alustada läbirääkimisi II auhinna saanud võistlustöö autoritega ning ka nendega kokkuleppele mitte jõudmisel III auhinna saanud võistlustöö autoritega.

#### **Lisad:**

- 1. Edwin Heathcote: Pühad ruumid, ICON 108/June 2012**
- 2. „Mooni tn. 100, 113, A.H. Tammsaare tee 88, 90 ja 94 kruntide vahelise maa-ala detailplaneering“ (2007, arhitektuuribüroo KOOT&KOOT), dwg fail**
- 3. Fotod olemasolevast situatsioonist**
- 4. Hinnapakumise vorm**

## Lisa 1

### Pühad ruumid

Tekst: Edwin Heathcote

Arhitektid näitavad üles püsivat huvi kirikute projekteerimise vastu, kuid on vähem vaimustunud sellest, mida need sümboliseerivad. Ehk on see tingitud asjaolust, et ajal, mil Starbucks on saanud avalikuks ruumiks, kujutavad religioossed hooned endast kogukondliku vaimu viimast kantsi?

On teada-tuntud tõde, et kunstigalerii on nädalalõpu palvuskohana kiriku välja vahetanud. Meie kaasaegne kunst, nagu ütleb uus vanasõna, on muutunud teatud liiki reliikviaks ning austus, millega sellesse suhtutakse, peegeldab kunstniku alkeemilist oskust muuta põhimaterjal lõpmatuteks rikkusteks. Suured nüüdisaegsed templid, nagu Tate Modern, Guggenheim Bilbaos ning MoMA, on saanud äärmiselt teadlikuks oma äsja leitud staatusest sekulaarsete ehk ilmalike templitena ning nende arhitektuur annab endast parima, et hämmastada, üllatada või ehk pakkuda ruumi sisekaemuseks. Palverännakud toimuvad Marfasse või Lightning Fieldi New Mexicos, mis kujutavad endast au ja pühendumise aumärke, ning rikkad annetajad toetavad rajatise nii, nagu nad kunagi toetasid pühakodasid.

Kuid isegi selline galeriide muutumine nüüdisaja katedraalideks ei ole suutnud jahutada arhitektide huvi kirikute vastu. Disainerid tunduvad endiselt palavalt ihaldavat tõelise religioosse kogemuse autentsust. Ning see pole üllatav. Meie kaasaegse arhitektuuri ajalugu võidakse hinnata muuseumite järgi, kuid valdavalt on ajaloo jooksul arhitektuuri määratletud palvetamiseks mõeldud hoonete kaudu. Alates Egiptuse ja Kreeka templitest kuni keskaegsete katedraalideni ja otse Ronchampini välja on iga ajastu määranud pühakodade arhitektuur. Ning arhitektid hoolimata sellest, kuidas nad oma ateismi ka ei rõhutaks (ning seda nad peaaegu alati teevad), tunduvad mitte suutvat hüljata seda kõige püsivamat arhitektuurset arhetüüpi.

Kui Alain de Botton teatas plaanist ehitada üle Inglismaa rea templeid ateistidele, tõi ta nähtavale tõelise puudumise tunde, mida ta rõhutas ka oma raamatus „Religion for Atheists” („Usk ateistidele”). Uskmatud tahavad saada nii üht kui ka teist.

Kuid see tekitab probleeme. Kuulsin kord head lugu tsistertsii munkadest, kes sattusid New Yorgis Calvin Kleini poodi ning pidades seda meeldivaks, uurisid, kes on arhitekt. Arhitektiks osutus John Pawson, kellega nad võtsid ühendust ning kellelt nad tellisid kloostri ja kabeli Novy Dvuri Tšehhis. Küsisin Pawsonilt selle kohta ning tuli välja, et päris nii see siiski ei olnud – nad olid tegelikult näinud ajakirjas poe pilte. Pawsoni hoone on hea, kuid protsessi juhuslikkuses on midagi rahutukstegevat. Teatav tühjus, mis tugineb välimusele.

Võimalik, et see on alati nii olnud, ka Borromini ja Berniniga. Kirikud on alati olnud ekstravagantsed kohad (Pawsoni kaasaegne äärmuslik minimalism on lihtsalt uus rikkuse väljendus, kus vähem on rohkem) ja ehitatud mulje avaldamiseks. Arhitekte ei palgata mitte nende vagaduse, vaid oskuste või maine tõttu. Kõige problemaatilisem ongi vahest just see eriline kokkupõrge butiigi vaateakna, püha ruumi, ajakirja illustratsiooni, tarbimiskultuuri minimalismi ja pealiskaudse, esteetilise pühalikkuse vahel.

Kirik on tihedalt kihistatud mõtet kandev vahend. Hoone iga tahk edastab midagi jumalakummardamise olemusest – rituaali ruumiline ja sümboolne teostumine; koguduse ja jumala vaheline suhe; viisid, kuidas kogudus saab kirikuks, samas kui hoone jääb tagaplaanile. Pole olemas rohkem laetud ruumi, nagu leidis isegi põlualune Dan Brown.

Võib-olla just see tähenduse tihedus, arhitektuurse eesmärgi tunne ongi teinud kiriku nii atraktiivseks arhitektidele, kes on harjunud töötama ärihoonetega, mille puhul on peamine funktsioon, tavade ja eeskirjade piirangud, pörandapinna ja kulude optimeerimine. Nad näevad kirikut kui põgenemist puhta arhitektuuri sümbolikesse fantaasiailma. See pole üllatav. Kirik varitseb otse modernistliku projekti südames, isegi kui sellest tihti mööda vaadatakse. 1919. aasta Bauhausi manifesti kaanel, kohe alguses, on Lyonel Feiningeri ekspressionistlik katedraal. Le Corbusier'd mõjutasid sama sügavalt tsistertslaste kloostrid kui Kreeka templid.

Modernismi ajalugu võrtsitavad kirikud, mis on saanud teatava ideaali ikoonideks ja sümboliteks, hooneteks, mis kajastavad ajastu vaimu tihti paremini kui mis tahes muud liiki ehitised. Mõelgem Auguste Perret' Notre Dame du Raincy kiriku peale aastast 1922, mis on kõige ilmekam betooni struktuursete võimaluste väljendus, mida eales nähtud. Või Otto Bartningi 1928. aasta Stahlkirche peale Essenis, mis on loodud näitamaks, kuidas saab modernses arhitektuuris kasutada terast. Mõelgem Gunnar Asplundi Woodlandi kabelile või Sigurd Lewerentzi Püha Peetruse kirikule Klippanis. Või siis Basil Spence'i Coventry katedraalile ning Egon Eiermanni keiser Wilhelmi memoriaalkirikule Berliinis – mõlemad toovad uue ajastu modernistlikud (või Spence'i puhul modernismilaadsed) sümbolid esile kõrvuti originaalstruktuuride katki pommitatud kestadega.

Siis on veel Gottfried Böhmi Pilgrimage'i kirik Nevigesis (1968), erakordne neoekspressionistlik jutustus betoonis, mis oli eelkäijaks Libeskindile ja Hadidile. Peale selle veel Oscar Niemeyer Brasiilias ja Mies van der Rohe IIT-s (Illinoise'i tehnoloogiainstituudis). Lisaks Corb ise La Tourette'is ning loomulikult Ronchamp, mis on vaieldamatult kõige mõjukam modernse ajastu hoone, sisaldades endas ikonismi alget – dominantne stiil tänapäeva globaalses arhitektuuris.

Probleem aga seisneb selles, et arhitektid eksivad, pidades kirikut puhtalt skulptuurseks objektiks, hooneks, millelt on eemaldatud funktsionaalne programm, võimaldades neil keskenduda puhtale ruumile. Õigupoolest on kirik nii funktsionaalne hoonetüüp, kui üldse olla saab, see on hoone, mis on mõeldud rangelt määratletud armulaua korraldamiseks ning sümbiootilises suhtes olevate koguduseliikmete ja preestri üheaegseks füüsiliseks paigutamiseks.

Modernse ajastu väidetavalt suurim eklesiastiline arhitekt Rudolf Schwarz (ning see arhitekt, kellele Mies vaatas alt üles rohkem kui kellelegi teisele) kirjutas 1938. aastal: „Hoone [kiriku] ehitamise kunst seisneb elusa vormi loomises ... mitte üksnes seintega varjupaik, vaid kõik koos; hoone ja inimesed, keha ja vaim, inimesed ja Kristus, õigupoolest kogu spirituaalne universum, mis tuleb muuta uuel viisil reaalsuseks ... See püha teos ei ole võrreldav millegi muuga. Seda ei saa tuletada kaasaegsest kunstist ega selle moodsaid motiive esteetilistest doktriinidest ... Kirikuhoone on pigem omaette teos, mis on rangelt seotud oma tähendusega ning ammendub sellega.”

Samavõrd kui maja on ka kirik inimeste, tähenduse ja kasutusmuustrite majutuskoht. On võimalik aru saada, miks selline arhitektuurne eksiarvamus võib tekkida. Maju ja kunstigaleriisid tavatsetakse kritiseerida, kui need halvasti toimivad. Kui seinad ei sobi kunsti jaoks või kui maja katus laseb läbi või kui tualetis on läbipaistvad seinad, saame kõik probleemidest aru ja märkame neid. Valdavalt ilmalikul ajastul ei saa me aru probleemidest kirikus, mis võib ajakirjas esitatud pildil paista imeline, kuid palvekohana toimida halvasti. Või me ei hooli sellest. Jätame tihti tähele panemata oma kaasaegsete kirikute (ning ajalooliste kirikute ümbertöötluste) ilmetu multifunktsionaalse ruumi, mis tegelikult loob praktilise ruumi (lastehoiuks, sotsiaalseteks üritusteks, joogaks, raamatukogudeks, kooriks), mis mitte üksnes ei võimalda neil jätkata igapäev kasutatavate kohtadena, vaid ajal, mil



valitsus lammutab avaliku arhitektuuri ja sotsiaalteenuste võrgustikku, tihti ka kohtadena, mis hoiavad kogukonda koos, olles sotsiaalset ühtsust loova arhitektuuri viimane lüli.

Skandinaavias võetakse kirikuid just kui kogukonna keskusi ning nende ehitamist rahastab riik, nagu oleks tegu uue munitsipaalhoonega. Johan Celsingi silmapaistvalt tagasihoidlik ja läbimõeldud Årsta kirik Stockholmi äärelinnas on täiuslik näide väikesest kogukonnakirikust, mida peetakse avalikuks hooneks: ilus lihtne hoone, mis esindab parimat luterlikku traditsiooni ning mis toimib väikse äärelinna kogukonna keskusena, muutes kiriku avalikuks ruumiks.

Celsingi väike kirik on näide just sellisest mõtestatud segust, mis ühendab funktsionaalset lähenemist liturgilisele ülesandele, minimaalset munklust, mis meeldib nii skandinaavlastele kui ka arhitektidele, ning jõulist, petlikult lihtsat arhitektuuri, mis suudab majutada väikse kogukonna mitmekülgseid ja muutuvaid vajadusi. See on sotsiaalne ruum, mis ei lakka kunagi olemast kirik – ristimisvaagen ja kantsel näiteks on ühendatud pörandakividega näitamaks, et kuigi ruumi kasutatakse, on see siiski kirik.

Ehk on see idee kirikust kui vaikimisi kasutatavast avalikust ruumist parim osa Nolli kavast, mis meid tänapäeval kõnetab? Pseudoavaliku ruumi sünd, arendajate äriotstarbelised hooivid, mis kannavad avaliku kasulikkuse maski, ning kogukonna tõelise infrastruktuuri (avalikud raamatukogud, noorteklubid, sotsiaalkeskused, nn töömeesteklubid) kadumine on jätnud meile vaid avaliku tarbimisarhitektuuri.

Meie nn kolmas ruum on anonüümne globaliseerunud kohvik, mis on kujundatud situatsioonikomöödia tegevuspaigana koos kogu petliku intiimsuse ja telestudiodo kunstliku taustamüraga. See teeb kirikust viimase allesjäänud avaliku arhitektuuri kantsi (isegi kunstigalerii on armutult kommertsialiseeritud ning on sama palju pood kui muuseum) ning just see staatus koos näilise vabadusega luua sisekaemuse ruum teeb selle disainerite jaoks nii atraktiivseks.

Kuid ilma usu karmuseta, ilma tõsise ja kriitilise seotuseta kiriku funktsionaalse rolliga väga konkreetse rituaali toimumispaigana on iga uue oksüümoronliku sekulaarse kirikuna projekteeritud hoone puhul oht saada sisutuks edevusprojektiks. De Botton küsib, miks peaksid kirikud olema ainult usklikele. Vastus peitub usu ja traditsiooni, rituaali ja palve keerukas süsteemis. Selline sisekaemuse ja tagasitõmbumise ruum, mida De Botton silmas peab, on olemas lennujaama oikumeenilise kabeli näol, silmatorkamatus ilmetus arhitektuuris, mis on nii ebamäärane, et muutub täiesti mõttetuks. Meie linnades ja külades on palju tühje kirikuid ja kabeleid (need, mida ei ole korteriteks või kõrtsideks muudetud) ning ehk õnnestub meil veenda arhitekte vaatama neid kui kohti, kus veel on olemas mõte ja ajalugu, kohti, mida saab lihtsalt ja loominguiliselt muuta ja kohandada sotsiaalseks kasutuseks.

Me võiksime pidada seda arhitektuuriliseks protestantismiks. Galeriid ja ooperimajad on nüüdseks üle võtnud ikoonilise linnastruktuuri katoliikliku, barokse rolli, olles oma aja katedraalid, ning see jätab kirikutele ja kabelitele võimaluse järgida teistsugust arhitektuuri. Just nagu reformatsioon mõtestas ümber arhitektuuri, muutes selle pigem lihtsaks taustaks kui suurejooneliseks deklaratsiooniks, paradiisi kui põhiatraktsiooni eelreklaamiks, võiksime ehk mõelda teise reformatsiooni võtmes, mis võimaldab meil ümber mõtestada meie olemasolev eklesiastiline materjal ning ehitada aeg-ajalt midagi vaikset, tähendusrikast ja läbimõeldut.

Kirikuid peaks ehk vaatlema pigem infrastruktuurina kui vaateakna või deklaratsioonina.